EBÜ'L-HÜSEYİN-İ NÛRÎ

Evliyânın büyüklerinden. Allahü teâlânın aşkıyla yananların öncüsü, ibâdet ve tâatta, nefse düşmanlıkta, işlerinin güzelliğinde, konuşmasının tatlılığında, şaşılacak hâller, keskin görüşler ve doğru firâsetler sahibi olup, ismi Ahmed bin Muhammed, künyesi Ebü'l-Hüseyin'dir. İbn-i Begâvî denilmekle tanınır. Babası, Herat ile Merv arasında bulunan Buğşur şehrinden olup, Ebü'l-Hüseyin (radıyallahü anh) Bağdâd'da doğdu ve orada yetişti. Zünnûn-i Mısrî, Sırrî-yi Sekâtî, Ahmed bin Ebü'l-Havârî, Muhammed bin Ali Kassab gibi zâtları görüp kendilerinden ilim öğrendi. Cüneyd-i Bağdadînin (radıyallahü anh) akranıdır. Sonra gelen âlimler, onun yüksekliğini, ittifâkla bildirip, kendisine Emîr-ul-Kulûb (kalblerin emîri) dediler. Karanlık gecede, odasında söz söylese, mübârek ağzından nûr çıkar, bu nûr ile oda aydınlanırdı. Bunun için ve firaset nûrunun çokluğu ile bâtın hâllerinden çok haberler verdiği için, kendisine Nûri denilirdi. Tenhada bir kulübesi vardı. Geceleri orada bulunur ve hep ibâdet ederdi. Kulübesinden göke kadar bir nûr çıkar, bunu herkes görürdü. 295 (m. 908)'de vefât etti. Cüneyd-i Bağdadî (radıyallahü anh), "Nûrî, zamanın sıddîkı idi. Onun vefâtı ile ilmin yarısı gitti" buyurdu.

Ebû Muhammed Megazilî diyor ki: "Nûrî kadar çok ibâdet eden başka bir kimse daha görmedim." Nefsine ağır gelen şeyleri yapmakta çok şiddetli, olup, çok sıkıntılara katlanırdı. Sabahleyin birkaç ekmek alıp, evinden "Dükkâna, gidiyorum" diye çıkardı. Yolda aç olanlara ekmekleri verir, kendisi mescide gidip öğleye kadar ibâdet eder, ondan sonra dükkânına giderdi. Evdekiler, götürdüğü ekmeklerle dükkânda bir şeyler yediğini zannederlerdi. Dükkândakiler de yemeğini evde yiyip geldi, diye düşünürlerdi. Bu hâl yirmi yıl devam etti.

Bir defa Bağdâd'da bakırcıların bulunduğu çarşıda büyük bir yangın çıkıp, çok kimse yandı. Dükkânlardan birinde iki tane Anadolu çocuğu vardı. Ateş etrâflarını sarınca, çocuklar imdat istemeye başladılar. Ateş, çok şiddetli olduğundan, hiç kimse bu çocukları kurtarmak için ateşe girmeye cesâret, edemiyordu. Bu çocukların ustası olan kimse, "Kim bunları kurtarırsa kendisine bin altın vereceğim" dedi. Bu sırada Ebü'l-Hüseyin Nûrî (radıyallahü anh) oraya gelmişti ve durumu görünce, Besmele çekip ateşe girdi ve çocukları tutup çıkardı. Hiç birine zarar gelmedi. Çocukların ustası olan kimse, Ebü'l-Hüseyin hazretlerine bin altını takdim edince, O kabûl etmeyip, "Sen Allahü teâlâya şükret ve o altınları al. Allahü teâlâ bize bu mertebeyi paraya pula meyl etmememiz sebebiyle verdi. Biz dünyâyı değil âhıreti istiyoruz" buyurdu.

Bir defa Sahrada yürürken ayağına diken battı ve ayağından kan aktı. Akan her damla, yerde "Allah" yazıyordu.

Bir defa hamama gitmişti. Bir kimse, elbiselerini alıp gitti. "Yâ Rabbi, elbisesiz ne yaparım. Bana elbiselerimi iade eyle" diye duâ etti. Elbiseyi götüren kimse, o anda geri geldi ve kendisinden özür diledi.

Allahü teâlâya kavuşturan yolda ilerliyebilmek için (nefs) engelini aşmak lâzım olduğunu düşünüp, kendi nefsine şöyle dedi: “Ey nefsim! Senelerdir, hevâ ve hevesine uygun olarak yiyip-içtin, yatıp uyudun, gezip-gördün, dilediğin gibi yaşayıp, her arzunu tatmin ettin. Ama bundan sonra hevâ olan şeylerin hepsini terk edip, hep ibâdet ile meşgûl olacaksın ve bu zamana kadar, hevâ ve hevesine uyarak, yaptığın şeylerin ve arzu ettiklerinin hiç birisine kavuşamıyacaksın. Bunları yaparken, sabredip tahammül gösterebilirsen çok büyük se’âdete kavuşursun. Eğer tahammül edemeyip ölürsen, hiç değilse bu yolda ölmüş olursun.” Kendisi şöyle anlatıyor: Bunlara uygun olarak kırk sene kadar nefsimle mücâdele ettim. (Bu yolda olanların kalpleri gayet nâzik olup, bir çok sırlara vâkıf olurlar) diye duymuştum. Kendimde böyle bir hâl göremediğim için, kendimi kusurlu kabahatli bulup, nefsime olan düşmanlığımı arttırdım. Zîrâ biliyordum ki, bu büyüklerin sözleri mutlaka doğrudur ve bildirdikleri gibi olur. Nefsimin arzu ettiklerinin tam tersini yapmaya devam edip, nefsimin zevk aldığı şeylerden hiçbirinin çevresine dahi yaklaşmadım. Ondan sonra Allahü teâlânın çok ihsânlarına kavuştum..

Ba’zı hasedci kimseler, zamanın halifesine gidip, tasavvuf ehli zâtlar hakkında uygunsuz sözler sarf edip, cezalandırılmaları gerektiğini söylediler. Öyle ki, tasavvuf ehli zâtların hâllerini, halifeye hâşâ küfür üzere bulunuyorlar diye anlattılar. Halife bunları duyunca, bahsedilen zâtların idâm edilmesi için ferman çıkardı. Bu zâtlar, Ebü’l-Hüseyin Nûrî, Cüneyd, Şiblî, Ebû Hamza, Rakkâm idi. (r.aleyhim). Cellâd, önce Rakkâm’ı idâm edecek iken Hazreti Nûrî fırlayıp, idâm sehbasınâ geldi ve “Önce beni idâm et” dedi. Cellâd “Kılıç, kendisine koşulacak bir şey değildir. Niçin acele ediyorsun? Sana henüz sıra gelmedi” deyince, Nûrî (radıyallahü anh), “Bizim yolumuz Îsâr (arkadaşını, kendine tercih etmek), fedâkârlık yoludur. En kıymetli ve tatlı şey candır. Ben kendimi feda edip, bir kaç saniye de olsa bu kardeşlerimin yaşamasını arzu ediyorum...” buyurdu. Bunlar halifeye arz edilince halife bu zâtların hâline çok hayret edip, “Bunların hâllerini kadı (hâkim) incelesin” dedi. Kâdı, Nûri’nin bu sözlerini duymuştu ve Hazreti Cüneyd’in ilminin yüksekliğini biliyordu. Kâdı, Şiblî’ye “yirmi altının zekâtı nedir?” dedi. Şiblî, “Yirmibuçuk altın” deyince, Kâdı, “Böyle yapan bir kimse var mı?” diye sordu. Hazreti Şiblî, “Evet, Ebû Bekr-i Sıddîk, elinde bulunan kırkbin altının hepsini vermiş idi” buyurdu. Kâdı, “Peki, yirmi buçuk altın dediniz. Elinde bulunan yirmi altının hepsini verdikten sonra, bu yarım altın ne demek oluyor?” deyince, Hazreti Şiblî “O, altınları elinde biriktirmiş olmanın cezasıdır” buyurdu. Kâdı, Hazreti Nûri’ye de bir suâl sorup, hemen cevâbını aldı. Nûrî (radıyallahü anh) “Ey kadı! Bu suâlleri soruyorsun ama, Allahü teâlânın öyle kulları vardır ki, onların oturması, kalkması, durması, yürümesi, uyuması, dinlenmesi, hâsılı bütün hayatları, bir an kesintiye uğramadan hep Allahü teâlâ iledir. Sen niçin bunları sormuyorsun. Esas ilim bu âlimlerdedir...” buyurdu. Kâdı bunları dinleyince, derhal halifeye haber gönderip, “Eğer bu zâtlar zararlı ve kötü kimseler ise, ben, yeryüzünde iyi bir kimsenin bulunduğunu kabûl etmem. Bunlar çok yüksek zâtlardır. Kendilerinden devlete hiçbir zarar gelmez” dedi. Halife bu haberi alınca, kendilerini çağırarak bir arzuları olup olmadığını sordu. Onlar, “Bizim arzumuz, bizi unutmandır. Biz, senin bizi kabûl etmen ile şeref kazanmayız, buradan kovman ile de hakîr olmayız. Ya’nî bizi kabûl etmen veya kovman bizim için aynıdır. En iyisi sen bizi unut, bizi kendi hâlimize bırak” dediler. Halife çok ağlayıp, izzet ikram ve hürmet ile kendilerini uğurladı.

Ebû Bekir Şiblî (radıyallahü anh) bir yerde va’z ediyordu. Ebü’l-Hüseyin Nûrî (radıyallahü anh) oraya geldi ve “Ey Şiblî! Allahü teâlâ, ilmi ile amel etmeyen âlimden râzı değildir ve onun anlattıkları, kimseye te’sîr etmez. İlmin ile amel ediyor isen bu kıymetli vazîfeye devam et. Değilse bu vazîfeyi ehline bırak” buyurunca, Şiblî biraz düşünüp, kendisini bu vazîfeye lâyık olarak görmedi ve bu vazîfeden ayrılıp evine çekildi. Ebü’l-Hüseyin-i Nûrî hazretlerinin büyüklüğünü bilen İsfehânlı

bir genç, kendisini ziyâret için Bağdâd'a gitmek istedi. İsfehân hükümdârı bu gence, oraya gitmemesini, o zâtla görüşmemesini istedi. Bu arzusundan vaz geçmesi hâlinde kendisine bir köşk, bin altın kıymetinde eşya ile, bir câriye ve ayrıca bin altın vereceğini bildirdi ise de, genç, muhabbetinin çokluğu sebebiyle, yalın ayak yola çıktı. Bağdâd'a yaklaştığı bir sırada, Hazreti Nûrî talebelerine emredip gencin geçeceği yolun bir kısmının süpürülerek temizlenmesini istedi ve "Bu yolun büyüklerinin muhabbeti ile yanan bir genç, yalın ayak buraya geliyor" buyurdu. Genç geldiğinde, "Nereden geliyorsun?" diye sordu. O da, "İsfehan'dan" deyince, "Şayet İsfehân hükümdârı, (Eğer oraya gitmekten vaz geçersen sana, içinde bin altın kıymetinde eşya ve bir câriye bulunan çok güzel bir köşkü, içindekilerle birlikte vereceğim. Ayrıca bin altın da hediye edeceğim) deseydi ne yapardın?" dedi. Bunu duyan gencin muhabbeti daha da fazlalaştı. Hüngür hüngür ağlıyarak "Hepsini terk edip geldim efendim" diyebildi, Hazreti Nûri, "Onsekizbin âlemi bir tepsinin üzerine koyup, bu yolda yürümek arzusunda olan bir talebenin önüne sunsalar, bu kimsede, o tepsiye göz ucuyla bir baksa, ona, bu yolda ilerlemek nasîb olmaz" buyurdu.

Ca'fer-i Huldî şöyle anlatıyor: Hazreti Nûri, Allahü teâlâya şöyle yalvardı: "Yâ Rabbî! Cennet ve Cehennemi insanlarla doldurmak senin muradındır. Benim vücûdumu, Cehennemin tamamını dolduracak kadar büyüt ki, diğer insanların yerine ben yanayım. Onlar da Cennete gitsinler. Böylece hem senin muradın yerine gelmiş olur ve hem de insanlar azâb görmemiş olurlar" dedi. Biraz sonra ben uyudum. Rü'yâmda bana şöyle denildi. "Nûri'ye gidip, (Allahü teâlâ buyuruyor ki, O'nu, o merhameti sebebiyle mağfiret eyledim) de." Hazreti Şiblî, Hazreti Nûri'ye, "Allahü teâlânın huzûrunda bulunduğunuzu düşünerek murâkabeye daldığınızda, bir kılınızın dahi kıpırdamadığını, aynı hâlde kaldığınızı görüyoruz. Bunu kimden öğrendiniz?" diye sorunca, "Fare deliğinin ağzında, avının çıkmasını beklerken, benden çok daha sakin ve dikkatli olarak duran kediden öğrendim" buyurdu.

Bir gece Kâdsiyeliler, şöyle bir ses duydular "Ey ahâli! Allahü teâlânın dostlarından bir zât (Arslanlar Vadisi) denilen yerde kendisini tevkif etti. Ona yardım edin, onu kurtarın" diyordu. Bütün ahâli yola dökülüp, bildirilen yere vardılar. Orası vahşî hayvanların bulunduğu yerdi. Oraya vardıklarında gördüler ki, Nûri (radıyallahü anh) bir çukura inmiş, orada bekliyor. Kendisini oradan çıkarıp, Kadsiye'ye götürdüler ve bu hâlin sebebini sordular. Cevâbında, "Uzun zamandan beri birşey yiyip içmediğim için, karnım çok acıkmıştı. Ekmek ile hurma yiyecektim. Nefsim hurmanın tazesini arzuladı. Demek bende, hâlâ nefsânî arzular var. Şurada vahşi arslanlar beni parçalasınlar da, nefsim taze hurma istemesin diyerek çukura indim. Nefsin insana yaptığı zarar, arslanın yapacağı zarardan çok daha fazladır" buyurdu.

Zeytûne adında bir hizmetçisi vardı. Birgün kendisine ekmek ve süt hazırlayıp getirdi. Hazreti Nûri, ekmeği yemeğe başlayınca, hizmetçi, "Ne münasebetsiz birisi, ellerini yıkamadan yemeğe başlıyor" diye düşündü. Tam bu sırada bir kadın gelip hizmetçiye "Bu kadın benim çamaşırlarımın bulunduğu bohçamı" çaldı deyip, Zeytûne'nin yakasına yapıştı vâliye götürdü. Hazreti Nûri, vâliye gidip, Zeytûne'ye eziyyet etmemelerini, kaybolan bohçanın, gelmekte olduğunu söyledi. Bu sırada bir câriye, kaybolan bohçayı getirdi. Zeytûne'yi serbest bıraktılar. Nûri (radıyallahü anh) hizmetçisine "Bir daha ne münasebetsiz biri diyecek misin?" buyurdu. Zeytûne hatâsını anlayıp, "Asla böyle bir şey düşünmem" dedi ve tövbe etti.

Ebü'l-Hüseyin-i Nûri (radıyallahü anh) bir zaman rahatsız oldu. Cüneyd (radıyallahü anh), kendisini ziyârete gelip, çiçek ve meyve getirdi. Bir zaman sonra Hazreti Cüneyd rahatsız oldu. Hazreti Nûri, talebelerinden bir kaçı ile kendisini ziyârete gitti. Ziyâret esnasında, talebelerine, "Herkes,

Cüneyd'in rahatsızlığından bir miktar kendi üzerine alsın" buyurdu. Talebeler, "Peki efendim, aldık" dediler. Bu anda Cüneyd (radıyallahü anh) sıhhate kavuşup ayağa kalktı. Ebü'l-Hüseyin, "Çiçek ile meyve ile hasta ziyâret etmek yerine, bizim yaptığımız gibi ziyâret edilirse, hasta daha çok memnun edilmiş olur" buyurup ayrıldılar.

Ebü'l-Hüseyin (radıyallahü anh) zayıf ve halsiz bir ihtiyâra kırbaç vurulduğunu, o hâline rağmen ihtiyârın sabrettiğini gördü. "Bu kadar halsiz ve güçsüz olmanıza rağmen, nasıl bu kadar ezaya sabredebiliyorsunuz?" diye sordu. İhtiyâr "Evlâdım! Belâya sabretmek ve tahammül etmek beden ile değil, himmet iledir" dedi. Hazreti Nûri, "Peki, sabır nedir?" deyince, ihtiyâr, "Sabır, belâ geldiği zamanki hâlin ile, belâ gittiği zamanki hâlin eşit olmasıdır" dedi.

Ebü'l-Hüseyin-i Nûri (radıyallahü anh) buyurdu ki:

"Tasavvuf, insanı Allahü teâlâdan uzaklaştıran şeylerin hepsinden uzaklaşıp, Allahü teâlâya yaklaşmaktır."

"Bu zamanda ilmi ile amel eden âlim ve hakîkati anlatan ârif kimse, yok gibidir."

"İnsan, mahlûkları, eşyayı görmekle değil, bunları görünce, bunları yaratan zâtın büyüklüğünü düşünmekle huzûr bulur." "Dünyâ Allahü teâlânın dînine hizmet; âhıret ise Allahü teâlâya kurbet (yakınlık) yeridir."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 164

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 249

3) Târîh-i Bağdâd cild-5, sh. 130

4) Nefehât-ül-üns sh. 130

5) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1000

6) Risâle-i Kuşeyrî sh. 112

7) Keşf-ül-mahcûb sh. 130

8) Tezkiret-ül-evliyâ cild-2, sh. 39

9) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 97

10) Sıfat-üs-safve cild-2, sh. 294